

Стратегічні пріоритети головних учасників енергетичних ринків Європейського регіону в контексті завдань забезпечення енергетичної безпеки України

Старший науковий співробітник В.О. Бараннік

Загальна характеристика проблеми. Україна відіграє значну роль в забезпеченні енергетичної безпеки Європи. Вона є одним із основних транзитерів і значним споживачем ПЕР, тому питання розробки власної зовнішньої енергетичної політики, яка б відповідала сучасним викликам та загрозам, є вкрай актуальним. На жаль, на сьогоднішній день можна констатувати, що реалізація дійсної зовнішньої енергетичної політики України є малоефективною. В той же час відносини між головними гравцями світових та регіональних енергетичних ринків значно загострюються. В першу чергу це стосується питань ціноутворення, надійності постачань та транзиту, використання постачань енергоресурсів як механізму політичного та економічного тиску та шантажу. Останні події продемонстрували значний взаємозв'язок головних гравців енергетичних ринків (постачальників, транзитерів та споживачів), а тому будь-яка енергетична політика держави не може бути ефективно реалізована без врахування інтересів усіх головних гравців. Визнаючи це, країни ЄС, Росія та інші країни та регіони світу переглядають свої енергетичні стратегії задля втілення ефективної енергетичної політики, яка б забезпечила енергоефективність національної економіки та енергетичну безпеку держави.

Тому завдання аналізу стратегічних планів розвитку енергетики головних гравців енергетичних ринків Європи (постачальників, споживачів та транзитерів енергоресурсів) та відповідності їм стратегічних планів подальшого розвитку енергетики України та забезпечення її енергетичної безпеки є актуальним для реалізації ефективної енергетичної політики країни.

Загальні умови розвитку світової енергетики. На сьогоднішній день, як визначено в основних положеннях Прогнозу світової енергетики 2008 (World Energy Outlook 2008) Міжнародної енергетичної Агенції (МЕА) [1], *світова енергетична система знаходиться в стані невизначеності. Поточні глобальні тенденції в постачанні та споживанні енергії є вочевидь нестійкими – нестійкими в екологічному, економічному та соціальному плані...* В той же час без перебільшення можна заявити, що майбутній сталий розвиток людства буде залежати від того, наскільки вдало світова спільнота зможе упоратися з двома ключовими проблемами: *забезпечити надійні шляхи постачання енергії та здійснити достатньо швидкий перехід к більш ефективним та екологічно безпечним системам енергозабезпечення.*

Серед інших ключових моментів, які визначають стратегічні напрями розвитку енергетики можна визначити:

- збереження традиційних видів палива (нафти та природного газу) в якості привалюючих джерел енергії в світі, навіть при реалізації найбільш оптимістичних передбачень про темпи розвитку та впровадження альтернативних технологій;
- негайна необхідність запобігання катастрофічному та незворотньому кліматичному збитку в світовому масштабі, що, в остаточному підсумку, потребує значного зниження вуглеводної ємності джерел енергії які використовуються;
- визнання, що необхідність забезпечення надійних постачань енергоносіїв та прискорення переходу до більш екологічно чистих енергетичних систем потребують радикальних дій з боку урядів як на національному так і на місцевому рівнях, та їх участі в спільних міжнародних механізмах.

В таких умовах країни-учасники енергетичних ринків (постачальники, транзитери та споживачі) розробляють та втілюють національну та спільну енергетичну політику, спрямовану на забезпечення сталого економічного

розвитку та енергетичної безпеки кожної національної держави чи держав співдружності.

Стратегічні наміри Росії. В дійсний час стратегічні наміри Росії викладені в Енергетичній стратегії Росії до 2020 року (ЕС РФ 2020) [2], в якій визначається, що для Росії саме значні запаси ПЕР та потужний ПЕК є базою розвитку економіки країни, *інструментом проведення внутрішньої та зовнішньої політики.* При цьому *роль країни на світових енергетичних ринках багато в чому і визначає її геополітичний вплив.*

Як визначено в ЕС РФ 2020 для відповідності вимогам нового часу необхідно побудувати новий ПЕК – фінансово стійкий, економічно ефективний та такий, що динамічно розвивається, але прийнятний для оточуючого середовища, який оснащений передовими технологіями та висококваліфікованими кадрами. Таким чином, для довгострокового забезпечення економіки країни та населення усіма видами енергії розроблена науково обґрунтована та сприйнята суспільством та інститутами державної влади довгострокова енергетична політика країни.

В якості головної цілі енергетичної політики Росії є *максимально ефективно використання природних ПЕР та потенціалу енергетичного сектору для зростання економіки та підвищення якості життя населення країни.*

Головним завданням ЕС РФ 2020 є *визначення шляхів досягнення якісно нового стану ПЕК, підвищення конкурентоспроможності його продукції та послуг на світовому ринку на основі використання потенціалу та встановлення пріоритетів розвитку комплексу, формування заходів та механізмів державної енергетичної політики з врахуванням прогнозованих результатів її реалізації.*

В якості таких пріоритетних завдань визначені:

- повне та надійне забезпечення економіки та населення країни енергоресурсами за доступними, але разом з цим, стимулюючих

енергозбереження, цінами, зниження ризиків та недопущення кризових ситуацій в енергозабезпеченні країни;

- зниження питомих витрат на виробництво та використання ПЕР за рахунок раціоналізації його споживання, застосування енергозберігаючих технологій та обладнання, скорочення витрат при видобутку, переробці, транспортуванні та збуту продукції ПЕК;
- підвищення фінансової стійкості та ефективності використання потенціалу енергетичного сектору для забезпечення соціально-економічного розвитку країни;
- мінімізація техногенного впливу на оточуюче середовище на підставі застосування економічних стимулів, удосконалення структури виробництва, втілення нових технологій видобутку, переробки, транспортування, збуту та споживання продукції.

Головним засобом вирішення поставлених завдань є формування цивілізованого енергетичного ринку та недискримінаційних економічних взаємовідносин його суб'єктів між собою та з державою. *При цьому держава, обмежуючі свої функції як господарюючого суб'єкту, посилює свою роль в формуванні ринкової інфраструктури як регулятора ринкових взаємовідносин.*

В якості головних механізмів державного регулювання передбачені:

- заходи по створенню раціонального ринкового середовища (взаємопов'язане тарифне, податкове, митне, антимонопольне регулювання та інституційні перетворення в ПЕК);
- підвищення ефективності керування державною власністю;
- введення системи перспективних технічних регламентів, національних стандартів та норм, таких, що підвищують керованість процесу розвитку енергетики та стимулюють енергозбереження;
- стимулювання та підтримка стратегічних ініціатив в сфері інвестиційної, інноваційної та енергозберігаючої активності суб'єктів господарювання.

Таким чином можна констатувати, що енергетична стратегія Росії базується, перш за все, на отриманні максимального зиску від наявних запасів

ПЕР. При цьому стратегічні наміри Росії активно реалізуються в достатньо великій кількості власних та спільних проектах. Серед таких проектів слід визначити:

в нафтовій сфері:

- нафтопровід БТС та БТС-2 для транспортування російської нафти в Європу з російського нафтотерміналів Приморськ та Усть-Луга без участі транзитних держав;
- будівництво нафтопроводу Бургас – Александрополіс для транспортування нафти в Європу минаючи Турецькі протоки і який стане першим нафтопроводом на території ЄС контрольованим Росією;

в газовій сфері:

- будівництво газогонів «Північного» та «Південного» потоків для транспортування природного газу в Європу минаючи територію України;
- домовленості щодо будівництва газопроводу «Голубий потік»-2 з транспортування природного газу в Туреччину з можливістю його подальшого транспортування в країни південної Європи (Грецію, Болгарію та ін.);
- будівництво Прискаспійського газопроводу з метою монопольного транзиту середньоазійського газу в Європу через територію Казахстану та Росії;

Основні стратегічні напрями в енергетичній політиці Росії знайшли своє відображення і в проекті нової енергетичної стратегії до 2030 року [3], робота над яким ще продовжується.

Необхідно відзначити і запропоновані Росією нові альтернативні існуючому Договору Енергетичної Хартії концептуальні підходи щодо правової бази міжнародного співробітництва в енергетиці оприлюднені Президентом Медведевим [4]. В якості основних принципів нової правової бази глобального енергетичного співробітництва запропоновані:

- визнання неподільності сталої глобальної енергетичної безпеки та взаємозалежності усіх учасників світового енергообміну;
- взаємна відповідальність країн-споживачів та постачальників ПЕР, а також транзитних країн за забезпечення глобальної енергетичної безпеки;
- визнання безпеки пропозиції (постачань) та попиту (прозорий та передбачений збут) в якості ключових аспектів глобальної енергетичної безпеки;
- безумовний державний суверенітет над національними енергоресурсами;
- забезпечення недискримінаційного доступу до міжнародних енергетичних ринків, їх відкриття та розвиток їх конкурентного характеру;
- охопту усіх видів енергії та енергоносіїв та пов'язаних з ними матеріалів та устаткування;
- прозорість усіх сегментів міжнародних енергетичних ринків (виробництва/експорту, транзиту, споживання/імпорту);
- недискримінаційне заохочення та захист інвестицій, в тому числі і нових інвестувань в усі ланки енергетичного ланцюга;
- заохочення до взаємного обміну активами енергетичного бізнесу в рамках інвестиційної діяльності;
- забезпечення недискримінаційного доступу до енергетичних технологій та участь в переданні технологій;
- забезпечення можливості безперешкодного постачання енергоресурсів на міжнародні ринки, в тому числі і через транзитні системи;
- забезпечення технологічної надійності усіх елементів енергетичної інфраструктури, в тому числі і транзитної;
- забезпечення фізичної безпеки життєво важливої енергетичної інфраструктури;

- сприяння здійсненню суттєвих інфраструктурних проектів, які мають важливе значення для забезпечення глобальної та регіональної енергетичної безпеки;
- обов'язкові консультації та координація енергетичної політики та пов'язаних з нею заходів, в тому числі в сфері формування майбутньої структури енергетичних балансів, диверсифікації енергозабезпечення, регуляторних документів в сфері виробництва, торгівлі, транзиту та споживання енергії, планування та здійснення інфраструктурних проектів, які мають вплив на глобальну та регіональну безпеку;
- створення та удосконалення механізмів раннього попередження за участю постачальників, споживачів та транзитних держав;
- підвищення ефективності виробництва, переробки, транспортування та використання енергоресурсів за рахунок ініціатив, які реалізуються на національному та міжнародному рівні;
- стимулювання широкого міжнародного науково-технічного співробітництва в енергетиці, включаючи питання альтернативних та поновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та енергозбереження в усіх ланках енергетичного ланцюга;
- спільна робота з охорони оточуючого середовища, запобігання нових та боротьбі з наслідками несприятливих кліматичних змін які відбуваються.

Підсумовуючи вищенаведене, можна визначити, що запропоновані ініціативи в значному ступені закріплюють домінуюче положення експортерів ПЕР, гарантуючи їм вільний доступ до енергетичних ринків, технологій, інвестицій тощо, при цьому зменшуючи вплив споживачів і транзитерів ПЕР (в першу чергу України) на забезпечення глобальної енергетичної безпеки, зводячи їх роль до простих виконавців.

Серед інших стратегічних партнерів України – виробників ПЕР необхідно відзначити країни каспійсько-центральноазійського регіону (Азербайджан, Казахстан, Туркменістан та ін.). На відміну від Росії, ці країни дещо обмежені в

можливостях експорту наявних енергетичних ресурсів, в першу чергу, із-за відсутності диверсифікованих шляхів їх постачання на енергетичні ринки (здебільшого основні обсяги постачання ПЕР контролюються Росією або проходять її територією). В таких умовах стратегічні пріоритети цих країн спрямовані на розробку та ефективну реалізацію альтернативних маршрутів транспортування ПЕР не тільки в Європу, а і в східному напрямі (Китай). В той же час, не зважаючи на аналогічну зацікавленість і України в наявності альтернативних маршрутів транспортування ПЕР в Європу, неодноразових контактів та домовленостей на вищому рівні, практична реалізація таких проектів відбувається дуже повільно.

Стратегія забезпечення енергетичної безпеки Європи.

В документі Європейської комісії «Енергетична політика Європи» [4] визначено, що Європа стає все більш залежною від імпорту ПЕР. Так, якщо в дійсний час залежність від імпорту енергоресурсів в Європу складає 50% від загального його споживання то до 2030 року ця залежність сягне вже 65% (залежність від імпорту газу збільшиться з 57% до 84%(2030 р.) а нафти з 82% до 93% (2030 р.)). Безумовно таке становище несе в собі як політичні, так і економічні ризики. Крім того, значно зросте тиск на глобальні енергетичні ринки, що робить ситуацію ще більш напруженою, виходячи з того, що механізми щодо забезпечення солідарності між державами-членами спільноти в разі енергетичної кризи відсутні (деякі країни-члени ЄС в значній мірі або повністю залежать від єдиного постачальника ПЕР).

Передбачається, що Європейська енергетична політика повинна підкріплюватися суттєвим скороченням негативного впливу на навколишнє середовище (в якості мети ЄС на глобальному рівні, в разі прийняття відповідних заходів на міжнародному рівні, передбачається скорочення викидів парникових газів для промислово розвинутих країн на 30% в порівнянні з 1990 роком до 2030 і до 50% до 2050 року). ЄС бере на себе зобов'язання в будь-

якому випадку скоротити викиди парникових газів принаймні на 20% до 2020 року.

Як визначено в [4], європейська енергетична політика повинна базуватися на трьох головних напрямках:

- обмеження зовнішньої вразливості ЄС при імпорті ПЕР;
- проведення подальшої лібералізації внутрішніх енергоринків, що сприятиме подальшому економічному розвитку ЄС, створенню нових робочих місць та забезпеченню надійності енергопостачань;
- боротьба зі змінами клімату.

В цьому документі підкреслюється, що країни ЄС не спромоглися досягти мети надійного, конкурентоспроможного та сталого розвитку поодиноці, тому в якості стратегічного завдання, ставиться ціль створення умов співробітництва країн (як розвинутих, так і країн що розвиваються), споживачів, виробників та транзитерів енергії. В такому разі, для забезпечення ефективності та узгодженості дій вкрай важливим є створення спільної енергетичної політики (умов, щоб країни ЄС здатні були говорити єдиним голосом з питань міжнародної енергетики). Тому відносини ЄС і країн споживачів (США, Індія, Бразилія та Китай), країн-виробників (Росія, Норвегія, країни ОПЕК, Алжир) і країн-транзитерів (тут в першу чергу приводиться Україна) мають першорядне значення з точки зору геополітичної безпеки та економічної стабільності. *ЄС буде прагнути до розвитку партнерських взаємовідносин в галузі енергетики з цими країнами, які повинні бути прозорими, передбачуваними та взаємоприйнятними.*

На думку експертів [5], можна визначити три найважливіші позиції щодо уразливості Європейської енергетичної політики:

- відсутність єдності – спільної та взаємовизнаної енергетичної політики ЄС (таке положення дає змогу Росії укласти сепаратні угоди з окремими країнами ЄС, змушуючи їх конкурувати між собою за російський газ);

- наявність політичної та економічної залежності від Росії деяких країн-членів ЄС (в тому числі і старих), що дає змогу Росії, надаючи преференції окремим країнам ЄС, вимагати від них відповідних зустрічних кроків та політичної лояльності. «Європа залишається вразливою до можливого політичного тиску доти, доки європейські країни не будуть сполучені між собою газогонами. Бо тоді, в разі потреби, європейські країни зможуть надати підтримку одна одній, і таким чином можна було б зменшити політизацію цього питання» [6];
- існуюча практика країн ЄС надмірно (в деяких випадках до 100%) на покладанні у забезпеченні ПЕР на Росію, що викликає необхідність для забезпечення власної енергетичної безпеки пошуку та реалізації альтернативних джерел енергії та шляхів їх постачання.

Серед пріоритетних проектів реалізації існуючих стратегічних намірів ЄС необхідно визначити:

в газовій сфері:

- будівництво газопроводу «Набукко» для транспортування середньо азійського газу в Європу;
- будівництво низки внутрішніх газопроводів для з'єднання окремих країн членів ЄС (Словаччина-Угорщина, Болгарія-Греція, Румунія-Угорщина тощо);
- будівництво терміналів для прийому скрапленого природного газу (СПГ).

в сфері електроенергетики:

- будівництво Балтійської об'єднаної електросистеми;
- будівництво інших електромереж для з'єднання окремих країн та регіонів ЄС (Франції, Іспанії, Португалії, Німеччини тощо).

в сфері нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії:

- інтеграція офшорної вітроенергетики Балтійського (Данія, Швеція, Німеччина, Польща) та Північного моря (Велика Британія, Нідерланди та ін.);

уловлювання та зберігання вуглецю.

В загальному плані на реалізацію 47 енергетичних проектів в рамках Європейського плану стимулювання економіки ЄС до 2010 року передбачається виділення 3,98 млрд. євро (в тому числі: на 18 проектів в газовій сфері – 1,44 млрд. євро, на 8 проектів в галузі електроенергетичних мереж – 0,91 млрд. євро та на 13 проектів в галузі уловлювання та зберігання вуглецю – 1,05 млрд. євро).

Стратегічні наміри України. Головні стратегічні цілі України визначені в прийнятій в 2006 році Енергетичній стратегії [7] та полягають в:

- створенні умов для постійного та якісного задоволення попиту на енергетичні продукти;
- визначенні шляхів і створенні умов для безпечного, надійного та сталого функціонування енергетики та її максимально ефективного розвитку;
- підвищенні рівня енергетичної безпеки держави;
- зменшенні техногенного навантаження на довкілля та забезпечення цивільного захисту у сфері техногенної безпеки ПЕК;
- зниженні питомих витрат у виробництві та використанні енергопродуктів за рахунок раціонального їх споживання, впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання, раціоналізації структури суспільного виробництва і зниження питомої ваги енергоємних технологій;
- інтеграції Об'єднаної енергосистеми України до європейської енергосистеми з послідовним збільшенням експорту електроенергії, зміцнення позицій України, як транзитної держави нафти і газу.

В стратегії визначені основні завдання та напрями її реалізації. Крім того, в цій Стратегії визначається, що з точки зору глобальних енергетичних процесів необхідно враховувати вигідне геополітичне та географічне становище України та пов'язану з цим її роль як транзитної держави.

Особливої уваги надається питанню інтеграції української енергосистеми до європейської, що визначено як складовою частиною стратегічної мети України про входження до ЄС. Визначається, що на відміну від країн нової

хвилі розширення ЄС, Україна має достатньо потужні та розвинуті газо-, нафтотранспортні та електричні мережі, поєднані з транспортними мережами ЄС і країн СНД, що дозволяє їй брати участь у формуванні Європейської енергетичної політики та спільного енергетичного ринку, відігравати важливу роль у енергетичній співпраці країн СНД і ЄС.

В Стратегії визначається і пріоритетність започаткованих проєктів щодо участі українських компаній у видобутку вуглеводнів в інших країнах світу (Казахстан, Туркменістан, Лівія, Іран, Ірак тощо) та у будівництві електростанцій і електромереж (В'єтнам, Куба).

Визначено, що реалізація Енергетичної Стратегії має забезпечити перетворення України на впливового та активного учасника міжнародних відносин у сфері енергетики, зокрема, через участь у міжнародних та міждержавних утвореннях та енергетичних проєктах. Для цього уряд має створювати умови для діяльності відповідних суб'єктів у таких напрямках: імпорт-експорт енергопродуктів; реалізація та розвиток транзитного потенціалу; участь у розробленні енергетичних ресурсів та спорудженні енергетичних об'єктів за межами України тощо.

В той же час сьогодні вже можна констатувати, що закладені в Стратегії цілі та завдання, в тому числі і механізми їх реалізації не реалізуються. Як зазначено в рішенні РНБОУ від 5 червня 2009 року [9] система державного управління та регулювання у сфері ПЕР визнана такою, що не забезпечує реалізацію основних напрямів державної політики з питань національної безпеки щодо прискорення прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці держави і потребує оптимізації.

Серед інших документів, які визначають стратегічні пріоритети України, необхідно відмітити Київську декларацію щодо принципів Глобальної енергетичної безпеки [10]. Серед фундаментальних принципів Глобальної Енергетичної безпеки визначені наступні:

1. Співробітництво у сфері глобальної енергетичної безпеки повинно базуватись на принципах прозорості, взаємної довіри, взаємності та недискримінації відповідно до вимог Договору до Енергетичної Хартії.

2. Жодна країна не має права використовувати енергетику в якості політичного важеля.

3. Розвиток прозорого, ефективного та конкурентоспроможного співробітництва на глобальному рівні в енергетичній сфері - це найкращий спосіб досягнути наших спільних цілей з метою сталого розвитку та процвітання.

4. Справедливі і базовані на ринкових принципах відповіді на глобальні виклики в енергетичній сфері мають застосовуватись з метою унеможливлення дій, які б зашкоджували розвитку джерел постачання енергоресурсів, їх транзиту та споживанню, а також сприяли створенню безпечної основи для динамічного і сталого світового розвитку в довготерміновій перспективі.

5. Доступ до енергетичних ресурсів та транзитних маршрутів має бути досягнутий шляхом конструктивного діалогу, який має ґрунтуватися на принципах ринкової економіки та положеннях Договору до Енергетичної Хартії.

6. Транзит енергоносіїв має базуватись на принципах прозорості, безперервності та недискримінації.

7. Прозорі, рівноправні, стабільні та ефективні законодавчі і регуляторні механізми, включаючи дотримання взятих на себе зобов'язань за контрактами, здійснення достатніх та прийнятних міжнародних інвестицій в галузь виробництва енергоресурсів є ключовими для глобальної енергетичної безпеки.

8. Диверсифікація енергопостачання, попиту, джерел енергії, розвиток географічних та секторальних ринків, маршрутів постачання і транспортні засоби є ключовими в питанні стабільного та безпечного функціонування системи постачання енергоресурсів.

9. Боротьба з глобальними викликами змін клімату, подальший розвиток відновлювальної та екологічно-безпечної енергетики, ядерної енергетики,

підтримка заходів, спрямованих на енергозбереження та енергоефективність як на національному так і міжнародному рівнях мають стати важливою частиною національної та світової енергетичної політики.

Крім того, як зазначено в Меморандумі Україна - ЄС щодо співробітництва в енергетичній сфері [11] ЄС та Україна мають спільні інтереси в енергетичній галузі, і як ЄС, так і Україна можуть мати користь від інтеграції своїх енергоринків, тим самим підвищуючи рівень енергетичної безпеки Європейського континенту. Але не зважаючи на значний потенціал співробітництва та наявність багатьох спільних стратегічних проектів ефективність їх реалізації дуже низька.

Як приклад можна навести реалізацію домовленостей з модернізації української ГТС підписаних цього року в Брюсселі. Взяті Україною зобов'язання щодо створення прозорого газового ринку, а саме: забезпечення незалежності оператора з транзиту газу, забезпечення прозорості та відкритості для інвесторів, надання рівного доступу до відповідної фінансової та технічної інформації, забезпечення контролю над отриманих на модернізацію коштами, забезпечення доступу третіх сторін до підземних сховищ газу тощо реалізуються вкрай повільно [11].

Ще одним прикладом нереалізованих стратегічних намірів України є проект Одеса-Броди-Плоцьк.

Серед інших невирішених питань розвитку стратегічного співробітництва України з країнами ЄС є процес приєднання до угод про єдиний енергетичний простір Європи та про енергетичну асоціацію.

Таким чином, найважливішим поточним завданням в сфері забезпечення енергетичної безпеки країни є практична та ефективна реалізація раніш визначених стратегічних цілей та механізмів їх реалізації. Для цього необхідні спільні взаємопогоджені дії всіх гілок влади, встановлення відповідальності та належного контролю.

Висновки та рекомендації

1. На сьогоднішній день проблеми забезпечення енергетичної безпеки набули дійсно глобального характеру, в той же час прийнятної та взаємовизнаної стратегії забезпечення енергетичної на світовому чи загальноєвропейському рівні безпеки не існує.

2. Стратегічні наміри Росії, як і інших виробників та експортерів ПЕР, сконцентровані на отриманні максимальної вигоди (економічної та політичної) від реалізації наявних запасів ПЕР, при цьому існують наміри таке положення максимально закріпити надавши їм безумовний державний суверенітет над національними ПЕР, і, в той же час, максимально зменшити значення транзитних країн;

3. Стратегічні наміри країн-споживачів ПЕР (в першу чергу ЄС) сконцентровані на забезпеченні надійності постачань енергоресурсів і, в певній мірі, пріоритетність втілення існуючих механізмів реалізації таких намірів (диверсифікація шляхів постачання та видів ПЕР, підвищення ефективності енергоспоживання, охорона оточуючого навколишнього середовища) кожною країною визначаються самостійно. Відсутність єдиної енергетичної політики ЄС є певною загрозою забезпечення енергетичної безпеки як самих країн-членів співдружності так і країн-сусідів (в тому числі і України).

4. Стратегічні наміри України, в значному ступені, полягають в реалізації вигідного геополітичного положення країни, як одного з потужних транзитерів ПЕР. Відсутність єдиних поглядів, щодо конкретних проектів та механізмів їх реалізації, значним чином гальмують розвиток енергетичної галузі та реалізацію Енергетичної стратегії країни.

5. В загальному плані стратегічні цілі майже всіх учасників глобального енергетичного ринку (виробників, споживачів та транзитерів ПЕР) співпадають і сконцентровані на забезпечення надійності енергозабезпечення за економічно обґрунтованими цінами, підвищенні ефективності енергоспоживання та зменшенні шкідливого впливу на оточуюче середовище. В той же час,

пріоритетність і, особливо, конкретні механізми реалізації визначених цілей значно різняться.

6. Як показує досвід багатьох країн світу, при будь яких умовах, самотужки забезпечити сталий та надійний розвиток енергетики та енергетичної безпеки особливо в довгостроковій перспективі неможливо. В сучасних умовах реалізація більшості стратегічних енергетичних проєктів пов'язана з об'єднанням зусиль багатьох країн та регіонів світу. В цьому плані Україна значно обмежує свої можливості маючи низку перешкод та непогодженість у виборі співвиконавців таких проєктів. Необхідним кроком у цьому процесі є приєднання до угод про єдиний енергетичний простір Європи та про енергетичну асоціацію.

7. Найважливішим поточним завданням в сфері забезпечення енергетичної безпеки країни є практична та ефективна реалізація раніш визначених стратегічних цілей та механізмів їх реалізації. Для цього необхідні спільні взаємопогоджені дії всіх гілок влади, встановлення відповідальності та належного контролю.

Джерела

1. *World Energy Outlook 2008* – основные положения // OECD/IEA, 2008, [Електронний ресурс] <http://www.iea.org>
2. *Энергетическая стратегия России на период до 2020 года* / Утверждена распоряжением Правительства Российской Федерации № 1234-р от 28 августа 2003 года, [Електронний ресурс] <http://www.minprom.gov.ru/docs/strateg>
3. *Энергетическая стратегия России на период до 2030 года (проект)* // [Електронний ресурс] www.inreen.org/node/89
4. Концептуальный подход к новой правовой базе международного сотрудничества в сфере энергетики (цели и принципы).// [Електронний ресурс] http://news.kremlin.ru/ref_notes/258 21 апреля 2009г

5. *An energy policy for Europe* // Communication from the Commission to the European Council and the European Parliament of 10 January 2007, COM(2007)1
6. Відносини Україна – ЄС у фокусі енергетичної безпеки // *International Review* №1(9), березень 2009
7. *Ульріх Шнек* Різні європейські країни винесли різні уроки з газової кризи // [Електронний ресурс] <http://www.radiosvoboda.org/articleprintview/1490937.html>
8. *Енергетична стратегія* України на період до 2030 року, прийнята розпорядженням КМУ №145р від 15.03.
9. Указ Президента України №681/2009 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 5 червня 2009 року «Про розвиток ринків паливно-енергетичних ресурсів в рамках реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року»
10. Меморандум між Україною та Європейським Союзом про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі // [Електронний ресурс] http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_694
11. Влада України імітує виконання брюссельських угод щодо газу // [Електронний ресурс] <http://unian.net/ukr/news/news-336072.html>